

Νατάσα Χαραλάμπους

Τα αντικείμενα...“μιλούν”

Τα Νυφικά

© 2021, Κείμενο: Νατάσα Χαραλάμπους
© 2021, Εικονογράφηση: Άννα Στυλιανίδου
© 2021, Εκδόσεις Ιδρύματος Κώστα & Ρίτας Σεβέρη

Στοιχειοθεσία - Σελιδοποίηση: OMNIMEDIA LTD
Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία: OMNIMEDIA LTD

Πρώτη έκδοση Μάιος 2021

ISBN 978-9963-7373-7-6

Απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα πνευματικής κατοχής και εκμετάλλευσης. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ολική ή μερική, η παραφρασμένη ή διασκευασμένη απόδοση του περιεχομένου (κειμένου ή εικόνων) του παρόντος βιβλίου με οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο, ηχογράφησης, ηλεκτρονικό κ.λπ. χωρίς γραπτή άδεια από τον εκδότη και τη συγγραφέα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΚΩΣΤΑ ΚΑΙ ΡΙΤΑΣ ΣΕΒΕΡΗ - Ερμού 285, 1017, Λευκωσία
22300994 - info@severis.org - cvar.severis.org

Νατάσα Χαραλάμπους

Τα αντικείμενα...“μιλούν”

Τα Νυφικά

Η πρόβα τελείωσε. Η Αριάδνη τοποθέτησε πολύ προσεκτικά το νυφικό που φορούσε στην κρεμάστρα, πλάι στα άλλα νυφικά. Ήταν ενθουσιασμένη γιατί επιτέλους αύριο ήταν η μεγάλη μέρα! Όχι, όχι δεν θα παντρευόταν...ήταν μικρή άλλωστε, μόλις δεκαπέντε χρονών.

«Θα σε αφήσω εδώ και αύριο θα καμαρώσουμε παρέα στην πασαρέλα», μουρμούρισε και το χάιδεψε απαλά.

Φορώντας αυτό το υπέροχο μπεζ μεταξωτό νυφικό, θα συμμετείχε σε μία μοναδική επίδειξη μόδας που θα γινόταν στο μουσείο. Θέμα της επίδειξης ήταν τα νυφικά που φορούσαν οι γυναίκες στην Κύπρο από το 1800 μέχρι και σήμερα.

Με ένα τεράστιο χαμόγελο στα χείλη και την καρδιά της να σκιρτά, η Αριάδνη έφυγε ανυπομονώντας για την επόμενη μέρα.

Οι πόρτες έκλεισαν... Τα φώτα έσβησαν... Δειλά μουρμουρητά άρχισαν να ακούγονται από την αποθήκη του μουσείου που όλο και δυνάμωναν. Τα νυφικά, έτσι όπως ήταν στριμωγμένα σε κρεμάστρες και κουτιά, βάλθηκαν να συζητούν για την επίδειξη μόδας. Επιτέλους, θα έβγαιναν από την αποθήκη και θα απολάμβαναν ξανά τον θαυμασμό και τα χειροκροτήματα του κόσμου.

«Δεν μπορώ να περιμένω, ήμουν κλεισμένο σε σεντούκια και κουτιά για περισσότερα από 100 χρόνια και τώρα θα φορεθώ ξανά! Θα λάμψει και πάλι στο φως της ημέρας το ωραίο μου ύφασμα!», αναφώνησε το μπεζ νυφικό του 1910.

«Το ωραίο σου ύφασμα; Μα, από τι είσαι καμωμένο;», ρώτησε όλο περιέργεια ένα κόκκινο βελούδινο νυφικό του 1810.

«Μα δεν βλέπεις; Από μετάξι φυσικά! Για να με φτιάξουν έβαλαν την τέχνη τους όλοι στην οικογένεια του Ιωσήφη».

«Στην οικογένεια του Ιωσήφη;», απόρησε το κόκκινο νυφικό.

«Ναι! Σε μια μικρή αυλή στο χωριό Κορμακίτης, ο Ιωσήφης με υπομονή έφτιαξε τη μεταξωτή κλωστή, από τους μεταξοσκώληκες που έθρεφε στην αυλή του. Έπειτα, η μάνα με τις κόρες πήραν την κλωστή, με ύφαναν στον αργαλειό και μετά με κέντησαν φτιάχνοντας αυτά τα υπέροχα σχέδια που με διακοσμούν. Ο γάμος της Αρετής τους ήταν ένα σπουδαίο γεγονός και ας ήταν πολύ μικρή, μόλις δώδεκα ετών...», αναπόλησε το μπεζ νυφικό.

«Με κόπο, αλλά και πολλή αγάπη, φαίνεται να σε έφτιαξαν μπεζ νυφικό. Εγώ, όπως βλέπεις, διαφέρω από σένα. Είμαι φτιαγμένο από βελούδο και κεντημένο με ολόχρυσες κλωστές», σχολίασε το κόκκινο νυφικό.

«Είσαι και συ πανέμορφο!», θαύμασε το μπεζ νυφικό. «Ποια είναι άραγε η δικιά σου ιστορία;».

«Εμένα με φόρεσε η Σινέμ που ζούσε στη Λεμεσό. Τον Μάιο του 1810...», απάντησε με νοσταλγία το κόκκινο νυφικό. «Άξια χέρια με φτιάξανε και μένα, κεντώντας τα λουλούδια μου για μέρες και νύχτες ολόκληρες με αυτή την πολύτιμη χρυσοκλωστή. Άκουγα τις γυναίκες που ψιθυρίζανε ιστορίες για τη ζωή τους και για την τεχνική του *μπίνταλε* που κληρονόμησαν από τις γιαγιάδες τους. Έτσι λεγόταν ο τρόπος που με κεντούσαν».

«Θα ήταν περήφανη και λαμπερή νυφούλα φορώντας σε η Σινέμ», πετάχτηκε στη συζήτηση ένα παραδοσιακό νυφικό του 1800 που πιο πολύ έμοιαζε με φόρεμα, παρά με νυφικό.

«Ναι...», συνέχισε γεμάτο συγκίνηση το κόκκινο νυφικό. «Και αυτή σχεδόν παιδί ήταν, μόλις δεκατεσσάρων χρονών, και όμως φάνταζε γυναίκα μέσα στο κόκκινο ένδυμα. Ακόμα τη θυμάμαι σαν χθες τη μέρα του γαμήλιου μπάνιου στο *χαμάμ* της διπλανής συνοικίας. Έβγαλε το μαντήλι που φορούσε στο κεφάλι και με βουρκωμένα μάτια φόρεσε το κόκκινο χρυσοκέντητο πέπλο της, μαζί με μία εντυπωσιακή κορώνα. Τότε, οι αδερφές και οι φίλες της, όπως συνηθιζόταν, άρχισαν να ζωγραφίζουν με χεννά τα δάχτυλα και την παλάμη της. Στην παλάμη αυτή, της φόρεσαν έπειτα ένα κόκκινο γάντι και της έδωσαν να κρατάει σφιχτά ένα νόμισμα για καλή τύχη».

«Ξέρεις, κόκκινο νυφικό, εγώ έχω δει πολλές νύφες σαν τη Σινέμ και τα ξέρω καλά τα έθιμα του μουσουλμανικού γάμου», πετάχτηκε και πάλι το παραδοσιακό φόρεμα.

«Αλήθεια; Πώς γίνεται αυτό; Ποια είναι η δικιά σου ιστορία;», αναρωτήθηκε το κόκκινο νυφικό.

«Η δικιά μου ιστορία; Αχ, τι μου θυμίζεις τώρα κόκκινο νυφικό! Εμένα με ύφανε στον αργαλειό της η Καλλιόπη, κάπου στα 1800, τραγουδώντας με εκείνη την υπέροχη αγγελική φωνή της. Ζούσε στο χωριό Άγιος Ανδρόνικος στην Καρπασία που ήταν μικτό, εκεί δηλαδή κατοικούσαν μαζί και χριστιανοί και μουσουλμάνοι. Ήμουν η καλή της η *σαγιά*, όπως έλεγε, και έτσι με φορούσε τις Κυριακές και τις γιορτές. Συχνά, κατέκλυζαν την πλατεία οι χωριανοί και οι χωριανές για να γιορτάσουν είτε ένα μουσουλμανικό είτε ένα χριστιανικό γάμο. Γι' αυτό τα γνωρίζω καλά και τα χριστιανικά και τα μουσουλμανικά έθιμα. Ξέρετε, έχω δει και έχω ακούσει πολλά, γιατί η Καλλιόπη με πρόσεχε και με φορούσε για πολλά χρόνια».

«Είσαι τυχερό παραδοσιακό φόρεμα», μπήκε τώρα στη συζήτηση ένα ολόλευκο μακρύ δαντελένιο νυφικό. «Εμένα, όπως και τα πιο πολλά νυφικά εδώ, για μια μέρα μόνο μας φόρεσαν και μετά μας έκλεισαν σε κασέλες και ντουλάπες, μέχρι τη στιγμή που η μοίρα μας οδήγησε σε αυτό εδώ το μουσείο...».

«Άσε τώρα τα παράπονα, δαντελένιο νυφικό. Πρέπει να ακούσουμε τη συνέχεια της ιστορίας!», είπε τρυφερά το κόκκινο νυφικό και συνέχισε «Για πες μας παρακάτω, παραδοσιακό φόρεμα, πότε έγινε ακριβώς ο γάμος της Καλλιόπης;».

«Η Καλλιόπη παντρεύτηκε τον Γιώργη τον Οκτώβριο του 1802» συνέχισε νοσταλγικά το παραδοσιακό φόρεμα. «Φόρεσε εμένα στον γάμο της, την καλή της τη χρωματιστή σαγιά, με ένα μακρύ μπεζ βαμβακερό πουκάμισο και μια μεταξωτή βρακού».

«Φορούσαν όλα τα κορίτσια σαγιά στον γάμο τους εκείνο τον καιρό;» ρώτησε όλο απορία το κόκκινο νυφικό.

«Όχι, όχι! Κάποια κορίτσια φορούσαν μία κόκκινη φούστα, το *ρουτζέτιν* και από πάνω ένα κεντημένο σακάκι, τη *σάρκα*. Η Καλλιόπη όμως ευτυχώς προτίμησε εμένα! Τα μαλλιά της στόλιζε ένα *τσεμπέρι* κόκκινο και στον λαιμό της είχε σειρές από περιδέραια με χρυσά νομίσματα που τα είχε κληρονομήσει από τη γιαγιά της».

«Πο πο, τι όμορφη και λαμπερή που πρέπει να ήταν εκείνη τη μέρα!» σχολίασε με θαυμασμό το ολόλευκο δαντελένιο νυφικό.

«Ήταν ναι...», απάντησε με καμάρι το παραδοσιακό φόρεμα. «Και όταν την έζωνε ο πατέρας της με το κόκκινο μαντήλι, πριν πάει στην εκκλησία, ήταν βαθιά συγκινημένη. Την επόμενη μέρα, με στοργή στόλισε τα πλουμιστά *στέφανα* πάνω από το νυφικό της κρεβάτι».

«Α, και η Άννα, η νύφη που με φόρεσε εμένα, πολλά χρόνια αργότερα, το 1960, τοποθέτησε τα στέφανά της σε ένα ξύλινο σκαλιστό κουτί, διακοσμώντας τον τοίχο πάνω από το κρεβάτι της», παρατήρησε το ολόλευκο δαντελένιο νυφικό.

«Και ποια είναι η δικιά σου ιστορία;» ρώτησε με απορία το παραδοσιακό φόρεμα.

«Η ιστορία μου είναι αρκετά διαφορετική από τη δικιά σας, γιατί εγώ φτιάχτηκα σε ένα μοντέρνο *μοδιστράδικο*, στο κέντρο της πρωτεύουσας, στη Λευκωσία. Η Αννούλα ήταν, ξέρετε, από αριστοκρατική οικογένεια και το νυφικό της έπρεπε να δείχνει πλούσιο, ακριβό και να ακολουθεί φυσικά τη μόδα της εποχής. Το σχέδιο, το είχε φέρει η θεία της από την Ευρώπη και έμοιαζε, λένε, με το νυφικό που φόρεσε κάποτε η βασίλισσα *Βικτώρια* της Αγγλίας στο γάμο της. Ακόμα θυμάμαι με τι θαυμασμό την κοιτούσαν όλοι μόλις διάβηκε το κατώφλι της εκκλησίας με το μακρύ τούλινο πέπλο της...».

«Ωραίος που θα ήταν ο γάμος!», θαύμασε το κόκκινο νυφικό. «Φαίνεται, πως τα λευκά νυφικά κέρδισαν τελικά τις καρδιές των κοριτσιών που δεν επέλεξαν πια τα χρωματιστά νυφικά, όπως εμένα...» πρόσθεσε λίγο απογοητευμένο.

«Έτσι είναι, κόκκινο νυφικό, οι περισσότερες κοπέλες προτιμούσαν τα λευκά νυφικά. Μάλιστα, η Αννούλα ερχόταν πάντα στο μοδιστράδικο για να προβάρει το νυφικό της μαζί με την αδερφική της φίλη την Αϊσέ, που ήταν μουσουλμάνα. Θα παντρευόταν και αυτή τον ίδιο καιρό φορώντας ένα ολόλευκο κεντητό μακρύ νυφικό, όπως εμένα. Μόνο που αντί για το πέπλο, το κεφάλι της θα στόλιζε μία εντυπωσιακή κορώνα με πολύτιμες πέτρες και κλωστές. Όλο κρυφογελούσαν οι δυο φίλες και έκαναν όνειρα για τη ζωή τους...».

«Έχω ακούσει ότι και τη σημερινή εποχή οι κοπέλες επιλέγουν λευκά νυφικά για την ξεχωριστή μέρα του γάμου τους», συμπλήρωσε το μπεζ νυφικό.

Αν τύχαινε εκείνο το βράδυ και περνούσε κάποιος από την αποθήκη του μουσείου...θα άκουγε ψίθυρους, συζητήσεις και ιστορίες από τα παλιά, μέχρι και το ξημέρωμα.

Το επόμενο απόγευμα, νεαρά κορίτσια άρχισαν να κατακλύζουν τις αίθουσες του μουσείου και να φοράνε με προσοχή τα πολύτιμα νυφικά.

Στις οκτώ ακριβώς, η διευθύντρια του μουσείου πήρε το μικρόφωνο και με μία σύντομη ομιλία έδωσε το σύνθημα για την έναρξη της επίδειξης. Μία νοσταλγική μελωδία πλημμύρισε τον χώρο. Οι μικρές νυφούλες, περιμένοντας υπομονετικά τη σειρά τους, περπατούσαν μία μία με χάρη ανάμεσα στο κοινό, παρουσιάζοντας τα όμορφα, μα και γεμάτα μνήμες, νυφικά.

Η επίδειξη μόδας είχε τεράστια επιτυχία και το πλήθος όρθιο χειροκροτούσε κατενθουσιασμένο. Στο τέλος της επίδειξης, η Αριάδνη μαζί με τις φίλες της, τη Φατμά, τη Ρόνα και την Αλίσια, με το πιο πλατύ τους χαμόγελο και κρατώντας σφιχτά τα χέρια, υποκλίθηκαν στο κοινό. Φορούσαν το μπεζ, το κόκκινο, το παραδοσιακό και το ολόλευκο νυφικό.

Τα νυφικά φορέματα είχαν επιτέλους ξαναβρεί τη φωνή τους και μοιράστηκαν τις ιστορίες τους με όλο τον κόσμο!

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Βικτώρια: Βασίλισσα του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας από το 1837 μέχρι και τον θάνατό της το 1901. Ήταν η πρώτη που φόρεσε και καθιέρωσε το λευκό νυφικό το 1840.

βρακού: Φαρδύ παντελόνι με λάστιχο στα πόδια το οποίο φορούσαν κάτω από τη σαγιά.

ζώσιμο: Τελετουργία κατά την οποία πριν το γάμο οι γονείς και οι συγγενείς ζώνουν τη νύφη ή/και τον γαμπρό με ένα κόκκινο μαντήλι και δίνουν τις ευχές τους για το μέλλον του ζευγαριού.

μοδιστράδικο: Το εργαστήριο της μοδίστρας όπου κατασκεύαζε γυναικεία ενδύματα.

μπίνταλε: Τεχνική κεντήματος με χρυσή κλωστή πάνω σε βελούδο ύφασμα διαδεδομένη στον μουσουλμανικό κόσμο. Η ονομασία σημαίνει 'χίλια κλαδιά'.

ρουτζέτιν: Κόκκινη φούστα με πολλές πτυχές την οποία φορούσαν και ως νυφικό.

σαγιά: Γυναικείο μακρύ ένδυμα με μανίκια το οποίο φορούσαν πάνω από ένα μακρύ πουκάμισο.

σάρκα: Κοντό γυναικείο σακάκι με κεντήματα.

στέφανα: Δύο διακοσμημένα στεφάνια τα οποία χρησιμοποιούνται συμβολικά κατά την τελετή του γάμου.

τσεμπέρι: Μαντήλι με το οποίο συνήθιζαν οι γυναίκες να καλύπτουν το κεφάλι.

χαμάμ: Λουτρό γεμάτο υδρατμούς το οποίο επισκέπτονταν εβδομαδιαία για την προσωπική τους καθαριότητα.

χεννά: Φυτική βαφή την οποία χρησιμοποιούσαν μεταξύ άλλων για το βάψιμο της παλάμης κατά το μουσουλμανικό έθιμο.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

σ.4 *Μεταξάς με την όλη εγκατάστασή του για εξαγωγή ινών μεταξιού από τα κουκούλια*. Φωτογράφος: Στέλιος Γιασεμίδης. Πηγή: Αρχείο Μεγάλης Κυπριακής Εγκυκλοπαίδειας

σ.8 *Βάζοντας χεννά στα χέρια της νύφης*. Πηγή: Mahmut İslamoğlu-Şevket Özner, Kıbrıs'ın Kültür Mirası: Geleneksel Kıbrıs Türk ve Rum Düğünleri [Παραδοσιακός Γάμος Στην Κύπρο] (Lefkoşa: Gökada Yayınları, 2010), 189

σ.10 *Women spinning, Cyprus*. Φωτογράφος: J.P. Foscolo. Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Κώστα και Ρίτας Σεβέρη (CVAR)

σ.23 *Επίδειξη ιστορικού νυφικού. Here come the Brides, CVAR, Οκτώβριος 2014*. Πηγή: Αρχείο Κέντρου Εικαστικών Τεχνών & Έρευνας.

Τα αντικείμενα...μιλούν; Φυσικά! Μπορούν μάλιστα να μας διηγηθούν υπέροχες ιστορίες και να μας διδάξουν πολλά.

Αρκεί βέβαια να τα ρωτήσουμε...

ISBN 978-9963-7373-7-6

9 789963 737376